

Representing the Lived Experience of Bilingual Female Students (Baloch) of Obstacles in Using Their Mother Tongue in School from a Cultural Perspective

Javad Jahandideh^{1*}, Khadija Ahlalzahi²

1. Ph.D., Department of Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2. B.A., Department of Elementary Education, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

Citation: Jahandideh, J., & Ahlalzahi, Kh. (2025). Representing the lived experience of bilingual female students (Baloch) of obstacles in using their mother tongue in school from a cultural perspective. *Journal of Woman Cultural Psychology*, 17(66), 33-44.

<https://doi.org/10.82542/jwc.2025.1223241>

ARTICLE INFO

Received: 24.09.2025

Accepted: 15.11.2025

Corresponding Author:

Javad Jahandideh

Email:

jjahandideh5@gmail.com

Keywords:

Lived experience of female students
Bilingualism (Baluch)
Mother tongue.

Abstract

The aim of the study was to represent the lived experience of bilingual female students (Baluch) of the barriers in using their mother tongue in school from a cultural perspective. The research population included all bilingual female students in Saravan city who were studying in the academic year 1403-04. Voluntary purposive sampling was used to select the study samples. The sample size continued until the data reached saturation and finally, 18 bilingual students participated in this study. The research method was interpretive and qualitative, phenomenological. The data were collected through semi-structured interviews. Data analysis was performed using thematic content analysis. In-depth analysis of the findings of the students' perspectives led to the identification and classification of four organizing themes, including educational barriers with five basic themes: lack of teaching time, teachers' lack of interest in their mother tongue, lack of educational resources, centralized structure of the educational system, and hiring teachers who were unaware of their mother tongue; Cultural barriers - a situation with two basic themes: limiting the mother tongue to the home and ignoring the needs of students in bilingual areas; emotional barriers with the basic theme of negative mindset; and economic barriers with the basic theme of cost and budget constraints. According to the findings, the most important problem that arises in this regard was the confusion of students in adapting their language to a language that they have not used before and have little familiarity with it beyond television programs and other media; as a result, they face difficulties in understanding and comprehending the course material.

Extended abstract

Introduction: Language is the most important element of identity, brain, and thought in human culture. Language is, on the one hand, a means of preserving, expressing, teaching, and developing culture, and on the other hand, a vehicle for transmitting culture from one generation to another. Language is considered a part of a nation's ethnic and racial identity. In today's world, most people find themselves in an environment where people speak more than one language. Most nations in the world are multilingual. In fact, it is difficult to find a nation that is monolingual. International and regional treaties emphasize the right of minorities to use, teach, and transmit their own language. In our country, every year, a large number of students enter elementary school with proficiency in their ethnic and mother tongue and little familiarity with Persian; that is, not all children at the age of six or seven have the same linguistic status and their proficiency in Persian is the same, but our educational system has always treated all these children in a single language and considers them all Persian speakers. Language is the most important medium through which education flows, but it is accompanied by challenges for bilingual children because language, the main tool and condition of education, has become a barrier that itself acts as an obstacle to education and the transfer of information. Students whose language of instruction is not their native language face many obstacles and stereotypes. They are exposed to the changing realities of their communities of which they are only a part, as well as pervasive messages on television, news, and online media. These students are in a constant state of transition. They are constantly on the move, constantly moving between (sometimes competing) cultures and languages. This happens not only during a typical student's day at school, but also after school in the community, among friends, and at home with their family. These students are constantly experiencing a journey in a single day. It seems that discovering the lived experience of bilingual students in relation to the characteristics, behaviors, interactions and reactions between the students themselves, their families and the school leads to the identification of potentially positive factors and as a result, by using these results, many behavioral and academic abnormalities of students can be prevented and the ground can be prepared for directing the energy of students towards their development. If the experiences of bilingual students are discovered and used for application in the school environment, very rich experiences will be provided for students and even their parents and it will facilitate their acquisition of developmental and transformational skills; Therefore, considering what was said, the aim of the study was to represent the lived experience of bilingual female students (Baluch) of the barriers in using their mother tongue in school from a cultural perspective.

Method: The research population included all bilingual female students in Saravan city who were studying in the academic year 1403-04. Voluntary purposive sampling was used to select the study samples. The sample size continued until the data reached saturation and finally, 18 bilingual students participated in this study. The research method was interpretive and qualitative, phenomenological. The data were collected through semi-structured interviews. Data analysis was performed using thematic content analysis.

Results: In-depth analysis of the findings of the students' perspectives led to the identification and classification of four organizing themes, including educational barriers with five basic themes: lack of teaching time, teachers' lack of interest in their mother

tongue, lack of educational resources, centralized structure of the educational system, and hiring teachers who were unaware of their mother tongue; Cultural barriers - a situation with two basic themes: limiting the mother tongue to the home and ignoring the needs of students in bilingual areas; emotional barriers with the basic theme of negative mindset; and economic barriers with the basic theme of cost and budget constraints. According to the findings, the most important problem that arises in this regard was the confusion of students in adapting their language to a language that they have not used before and have little familiarity with it beyond television programs and other media; as a result, they face difficulties in understanding and comprehending the course material.

Conclusions: In the present study, the findings from the representation of the lived experience of bilingual female students (Baloch) of the barriers in using their mother tongue in school: A qualitative study in a cultural context were discussed. The experience of bilingual female students in this study indicated that these individuals raised various barriers. These students emphasized the lack of teaching time, teachers' lack of interest in their mother tongue, lack of educational resources, centralized structure of the education system, hiring teachers who are ignorant of their mother tongue, limiting the mother tongue to the home, disregard for the needs of students in bilingual areas, negative mentality, and limitations in cost and budget. The abstract of the participants' statements in this study was organized into 9 basic themes and 4 organizing themes and summarized as a subset of a general theme titled "Bilingual Female Students' Experiences of Barriers to Using Their Mother Tongue in School". The findings of this study are consistent with the research of Ahmadi et al. (2018), Mangila (2019), Ghaderi et al. (2017).

Authors Contributions: Dr. Javad Jahandideh: Editing content, collecting information and implementing reforms, responsible author and corresponding author. Khadija AhlalZahi: Content editing and information gathering. All authors reviewed and approved the final manuscript.

Acknowledgments: The authors would like to express their gratitude to all those who contributed to this article.

Conflict of Interest: No conflict of interest was reported by the authors in this study.

Funding: This article was not financially supported.

بازنمایی تجربه زیسته دانش آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی

جواد جهان‌دیده*^۱، خدیجه احلال زهی^۲

۱. دکتری، گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.
۲. کارشناسی، گروه آموزش ابتدایی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

چکیده

هدف پژوهش بازنمایی تجربه زیسته دانش آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دختر دوزبانه شهرستان سراوان که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۰۴ مشغول به تحصیل بودند. برای انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه، از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف از نوع داوطلبانه استفاده شد. حجم نمونه‌ها تا جایی ادامه یافت که داده‌ها به اشباع رسید و در نهایت، تعداد ۱۸ دانش آموز دوزبانه در این مطالعه شرکت کردند. روش پژوهش، تفسیرگرایی و به شیوه کیفی از نوع پدیدار شناسی صورت گرفت. داده‌ها به روش مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای مضمونی انجام گرفت. تحلیل یافته‌های عمیق دیدگاه‌های دانش آموزان، موجب شناسایی و دسته‌بندی چهار مضمون سازمان دهنده شامل، موانع آموزشی با پنج مضمون پایه فقدان زمان آموزش، عدم علاقه معلمان به زبان مادری، فقدان منابع آموزشی، متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی و استخدام معلمان ناآگاه به زبان مادری؛ موانع فرهنگی - موقعیتی با دو مضمون پایه محدود کردن زبان مادری به خانه و بی توجهی به نیازهای دانش آموزان مناطق دوزبانه؛ موانع عاطفی با مضمون پایه ذهنیت منفی و موانع اقتصادی با مضمون پایه محدودیت در هزینه و بودجه گردید. طبق یافته‌ها مهم‌ترین مشکلی که در این زمینه به وجود می‌آید سردرگمی دانش آموزان در تطابق زبان خود با زبانی است که تاکنون آن را به کار نبرده‌اند و آشنایی اندکی در حد برنامه‌های تلویزیون و دیگر رسانه‌ها با آن دارند؛ در نتیجه، در فهمیدن و درک مطالب درسی با مشکل مواجه می‌شوند.

کلیدواژگان: تجربه زیسته دانش آموزان دختر، دوزبانه (بلوچ)، زبان مادری.

هرانسانی آینه تمام نمای فرهنگ و تاریخ خویش است (Shariati, 2006). مفهوم فرهنگ همواره از رایج‌ترین، آشناترین و درعین حال پیچیده‌ترین و گنگ‌ترین مفاهیم مورد استفاده در علوم اجتماعی بوده و هست. پژوهشگران و صاحب‌نظران علوم اجتماعی تلاش‌های بسیاری را در توصیف و تبیین فرهنگ به کار گرفته‌اند، ولی آنچه این کوشش‌ها را در دستیابی به تعریفی جامع‌و‌مانع و مورد وفاق همگان ناکام گذارده، همانا گستردگی چشمگیر مفهوم این واژه و کاربردهای مختلف آن است (Vahid, 2003). در وصف فرهنگ به‌اجمال و بیانی ساده می‌توان گفت که فرهنگ به‌سیمانی شبیه است که پیوستگی اجزای ترکیبی یک جامعه را حفظ می‌کند و پیونددهنده نسل‌های پیشین، اکنون و آینده است؛ بنابراین، در بطن آن عناصر پایا و پویا همراه با هم وجود دارد (Moeini, 1995).

زبان به‌عنوان مهم‌ترین عامل و عنصر هویتی و مغز و اندیشه فرهنگ انسانی است. زبان از مجموعه‌ای نماد و مقررات گفتاری و نوشتاری تشکیل شده که ترکیب آن‌ها تولیدکننده معانی و برقرارکننده‌ی ارتباط میان افراد است. (Harroff, 1969) معتقد است که زبان مخزن و انبار فرهنگ است. زبان، از یک‌سو وسیله‌ای برای حفظ، بیان، آموزش و توسعه فرهنگ است و از سوی دیگر محملی است برای انتقال فرهنگ از نسلی به نسل دیگر. آنچه فرهنگ گذشتگان را به نسل حاضر پیوند می‌زند، زبان است و آنچه آیندگان را از ارزش‌ها و باورهای نسل حاضر مطلع می‌سازد، همین زبان است. زبان بخشی از هویت قومی، فرهنگی و نژادی یک ملت به حساب می‌آید و به قول Samuel Johnson (1750-1760) «زبان هر ملت شجره‌نامه آن ملت است» (Harroff, 1969).

در دنیای امروز بیشتر افراد، خود را در محیطی می‌بینند که افراد در آن با بیش از یک زبان تکلم می‌کنند. بیشتر ملت‌های دنیا چندزبانه‌اند. در واقع، به‌سختی می‌توان ملتی را یافت که تک‌زبانه باشد (Nasiri Meshkini, 1999). با تغییر و تحولاتی که در شرایط جغرافیایی و حدود مرزهای این سرزمین به وجود آمده است، طبعاً ترکیب فرهنگی و قومی آن نیز به‌مرور زمان دستخوش تغییرات شده است؛ اما واقعیات، همچنان از وجود تنوع فرهنگی و قومی در این سرزمین حکایت می‌کند (Maghsoudi, 1993).

در کشور ما هر ساله تعداد زیادی از دانش‌آموزان با تسلط به زبان قومی و مادری‌شان و با آشنایی اندک به زبان فارسی وارد دبستان می‌شوند؛ یعنی همه کودکان در سنین شش یا هفت‌سالگی وضعیت زبانی یکسانی ندارند و تسلط آنان به زبان فارسی به یک اندازه نیست، اما از گذشته تاکنون نظام آموزشی با این همه کودک برخورد زبانی واحدی داشته است و همه آنان را فارسی‌زبان می‌داند که این امر باعث شکل‌گیری کودکان دوزبانه و در برخی مناطق چندزبانه شده است. زبان مهم‌ترین وسیله‌ای است که تعلیم و تربیت به طریق آن جریان می‌یابد ولی برای کودکان دوزبانه با چالش‌های همراه است زیرا زبان، ابزار و شرط اصلی آموزش در اینجا به سدی بدل شده است که خود به‌عنوان مانع آموزش و انتقال اطلاعات عمل می‌کند (Ehteshami & Mousavi, 2009). دانش‌آموزانی که زبان آموزش زبان بومی آن‌ها نیست با مخالفت‌ها، ایدئولوژی‌ها و کلیشه‌های زیادی مواجه هستند. این دانش‌آموزان در یک حالت انتقال ثابت قرار دارند. آن‌ها همواره در حال حرکت هستند و به‌طور مداوم میان فرهنگ‌ها (گاهی اوقات رقیب) و زبان‌های متفاوت قرار می‌گیرند (Freire, 2000). این‌ها فقط در طول یک روز معمولی دانش‌آموز در مدرسه و هم‌چنین بعد از مدرسه در جامعه، در میان دوستان و در خانه با خانواده‌شان اتفاق می‌افتند. این دانش‌آموزان همیشه در حال تجربه یک سفر مسافرتی در طی یک روز واحد هستند (Anzaldúa, 1987). (Jansen, 2019) توضیح می‌دهد که "برای بسیاری از دانش‌آموزان مرزی بین خانه و مدرسه وجود دارد. دانش‌آموزانی که وارد مدارس می‌شوند از خانه‌های که فرهنگ و زبان‌شان متفاوت است می‌باشند. باین حال با یک مرز بزرگ مواجه می‌شوند. این دانش‌آموزان تفاوت‌های مازاد زبان و فرهنگ که سایر دانش‌آموزان با آن مواجه نمی‌شوند را تجربه می‌کنند. در این حالت، دانش‌آموزان دوزبانه در حال تجربه یک سرزمین مرزی بسیار متفاوت نه فقط مرز خانه و مدرسه بلکه مرزهای زبان و فرهنگ هستند" (Anzaldúa, 1987). در نتیجه این کودکان در مدرسه عملکرد مناسبی نخواهند داشت و در سال‌های اول ورود به مدرسه، با مشکلات زیادی روبه‌رو می‌شوند (Ehteshami & Mousavi, 2009).

تحقیقات انجام‌شده در مناطق دوزبانه ایران به مشکلات مربوط به عملکردهای تحصیلی، مسائل فرهنگی -

اجتماعی و کاستی‌های برنامه‌های آموزشی اشاره دارد. Ghaderi & et al. (2017) در پژوهشی نشان دادند دانش آموزان دوزبانه مطالب کتاب را به خوبی درک نمی‌کنند و در فهمیدن و به کار بردن آن‌ها دچار مشکل می‌شوند و پژوهش‌هایی مانند (Mangila, 2019), Ahmadi et al. (2018) نیز به همین نکته اشاره کرده‌اند. هم‌چنین در پژوهشی (Azizi & Kohzadi, 2014) نشان دادند که در نوشته‌های دانش آموزان دوزبانه انواع قابل توجهی از خطاهای نوشتاری زبانی- نحوی و زبانی- واژگانی مشاهده می‌گردد. Karimipour & Eliasi (2013) در پژوهشی که مشکلات دانش آموزان دوزبانه‌ی ایلامی را مورد بررسی قرار دادند، نشان دادند که دانش آموزان دوزبانه در به کارگیری بسیاری از جنبه‌های ارتباطی در زبان فارسی، به‌عنوان زبان دوم با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو بودند.

بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آموزش در مدارس می‌بایست به زبان رسمی انجام شود در نتیجه برای بهبود فرایند یادگیری و کاهش دشواری‌های آن نمی‌توان از روش‌هایی استفاده کرد که موجب می‌شود زبان رسمی فارسی نادیده گرفته شود؛ اما می‌توان با استفاده از زبان مادری کودکان فرایند آموزش را راحت‌تر کرد. از نظر روان‌شناسی آموزش به زبان مادری سبب درک بهتر مطالب می‌شود و پیشرفت شناختی دانش آموزان را تأمین می‌کند (Oshare, 2006). از نظر عاطفی استفاده از زبان مادری در دانش آموزان سبب تداوم در استفاده از نمادهای زبان شناختی می‌شود و بدین ترتیب او را از گسستگی عاطفی ناشی از عدم استفاده از زبان مادری بازداشته و سبب بالا رفتن کمیت و کیفیت ارتباطی درون مدرسه‌ای و درون کلاسی می‌شود. تحقیقات انجام شده در زمینه آموزش به زبان مادری در مدرسه به مزایا و منافع تحصیلی، اجتماعی، فرهنگی و اجتماعی اشاره دارد. هم‌چنین (Bernhardt, 2005) اعتقاد دارد افرادی که متنی به زبان خارجی می‌خوانند اگر از مهارت خواندن مناسبی در زبان مادری خود برخوردار باشند، به تکرار جملات متن نیازی نخواهند داشت. نتایج تحقیقات (Coggins & et al., 2004) بیانگر آن است که استفاده هم‌زمان از دو یا چند زبان موجب افزایش تعداد سیناپس‌ها و میلین‌های جسم پینه‌ای که رابط بین دو نیمکره است، می‌شود. این تغییر موجب افزایش سرعت انتقال و پردازش اطلاعات بین دو نیمکره مغز می‌گردد؛ و به این ترتیب، استفاده از دو زبان می‌تواند ساختار مغزی به‌ویژه جسم پینه‌ای را تحت تأثیر قرار دهد. در تحقیقی تحت عنوان «اهمیت آموزش از طریق زبان مادری در کیفیت آموزشی» نشان داد تنها آموزش از طریق زبان مادری کسب مهارت زبانی را آسان‌تر می‌سازد، بلکه با تسهیل تعاملات کلاسی و مرتبط ساختن دانش قبلی با تجارب تحصیلی، کیفیت آموزش را بهبود می‌بخشد (Benson, 2005).

با وجود اذعان تحقیقات مختلف بر منافع به کارگیری زبان مادری در آموزش و مسائل و مشکلات عدم به کارگیری زبان مادری در آن هنوز شاهد عدم استفاده زبان مادری در مدرسه وجود دارد. به نظر می‌رسد کشف تجربه زیسته دانش آموزان دوزبانه در ارتباط با ویژگی‌ها، رفتارها، تعامل‌ها و واکنش‌های بین خود دانش آموزان، خانواده و مدرسه موجب شناسایی عوامل بالقوه مثبت می‌شود. لذا اگر تجربه‌های دانش آموزان دوزبانه کشف و از آن‌ها در جهت کاربرد در محیط مدرسه استفاده شود، تجربه‌های بسیار غنی برای دانش آموزان و حتی والدین آن‌ها فراهم می‌آید و کسب مهارت‌های رشدی و تحولی آنان را تسهیل خواهد کرد؛ بنابراین با توجه به آنچه گفته شد، هدف پژوهش حاضر، بازنمایی تجربه زیسته دانش آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی بود.

روش

طرح پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر، تفسیرگرایی و به شیوه کیفی صورت گرفته است. از پارادایم کیفی روش‌شناسی خاصی حاصل می‌شود که در دل خود روش‌های مختلفی را برای پاسخ به سؤالات مورد اشاره ارائه می‌کند. از جمله این روش‌ها، پدیدارشناسی است. پدیدارشناسی بر عمق تجربیات تأکید دارد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر دوزبانه شهرستان سراوان که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ مشغول به تحصیل بوده‌اند. برای انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه، از نمونه‌گیری مبتنی بر هدف از نوع داوطلبانه استفاده شد. حجم نمونه در این پژوهش

با استفاده از معیار اشباع داده‌ها تعیین گردید، یعنی انتخاب نمونه‌ها تا جایی ادامه یافت که پژوهشگر دریافت داده‌های جدیدی به دست نیامد و داده‌ها به اشباع رسیده‌اند. در نهایت، تعداد ۱۸ دانش‌آموز دوزبانه در این مطالعه شرکت نمودند.

روش اجرا

از مشارکت‌کنندگان که از نظر تحصیلات پایه چهارم، پنجم و ششم و محدوده سنی ۱۰ تا ۱۲ سال بودند خواسته شد تا زمان و مکان مصاحبه را به دلخواه خود تعیین کنند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه و مصاحبه نیمه ساختاریافته عمیق استفاده شد. مصاحبه شامل سه مصاحبه مربوط به تاریخچه زندگی با ۹ سؤال و تجربه مدرسه با ۶ سؤال و معنی تجربه مدرسه با ۶ سؤال بود. مدت زمان انجام مصاحبه‌ها از ۲۰ تا ۲۵ دقیقه متغیر بود. با اجازه مشارکت‌کنندگان و با اطمینان از محرمانه بودن، مصاحبه‌ها با استفاده از ابزارهای دیجیتال ضبط شد. در طول پژوهش نیز از کد مشخص به جای اسامی مشارکت‌کنندگان استفاده شد تا اصل رازداری در پژوهش رعایت شود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون بود. تحلیل مضمون علاوه بر کاربرد گسترده در دیگر روش‌های کیفی در پدیدارشناسی نیز کاربرد دارد. مراحل تحلیل مضمون شامل شش مرحله نزدیک شدن به داده‌ها، تولید کدهای اولیه، جستجوی مضمون‌ها، مرور و بازبینی مضمون‌ها، تعریف و نام‌گذاری مضمون‌ها و تهیه گزارش بود. استحکام مطالعه حاضر در سه محور ارزش واقعی، تداوم و مبنی بر واقعیت بودن ریشه دارد. ارزش واقعی به این معنا است که بیان حاصل از تجربه برای کسی که آن را به‌طور واقعی تجربه کرده است، قابل قبول باشد. در این پژوهش با مراجعه به شرکت‌کنندگان و به تأیید رساندن بیانه‌های حاصله، این امر محقق شد و چنانچه در مواردی نظر شرکت‌کننده با نظر پژوهشگران متفاوت بود، کدها با نظر شرکت‌کننده اصلاح شد. ثبات هنگامی به دست آمد که شرکت‌کنندگان پاسخ‌های نامتناقض و همسانی به سؤال‌های مشابه که در قالب‌های مختلف مطرح شده بود را می‌دانند. جهت واقعی بودن پژوهش و انجام فرایند آن، خالی از هرگونه تعصب، پژوهشگران تلاش نمودند تا هرگونه تعصب در مورد پدیده مورد پژوهش را در تمام مراحل مطالعه از خود دور سازند.

یافته‌ها

با توجه به تحلیل و مصاحبه‌های مشارکت‌کنندگان، مضمون‌های زیر به‌عنوان مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شدند:

موانع آموزشی

بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، در زمینه بازنمایی تجربه زیسته دانش‌آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به‌کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی مضمون‌های پایه‌ای وجود دارند که تحت عنوان مضمون سازمان‌دهنده موانع آموزشی ۵ مضمون دسته‌بندی شد این مضمون‌ها شامل فقدان زمان آموزش، عدم علاقه معلمان به زبان مادری، فقدان منابع آموزشی، متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی و به‌کارگیری معلمان ناآگاه به زبان مادری بود که در زیر به آن‌ها پرداخته شد:

- **فقدان زمان آموزش:** اغلب دانش‌آموزان بیان داشتند که فقدان زمان آموزش یکی از موانع مهم به‌کارگیری زبان مادری در مدرسه می‌باشد. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «برای آموزش زبان مادری هیچ زمانی در نظر گرفته نشده است.» دانش‌آموز دیگری بیان کرد: «در برنامه درسی هفتگی هیچ زنگی به آموزش زبان مادری اختصاص ندارد.»

- **عدم علاقه معلمان به زبان مادری:** اکثر مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند که معلمان علاقه‌ای به کارگیری زبان مادری در مدرسه ندارند. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «معلمان سر کلاس درس

هنگامی که ما با زبان بلوچی پاسخ می‌دهیم به ما تذکر می‌دهند که با زبان فارسی پاسخ دهیم. "هم‌چنین دانش‌آموز دیگری گفت: "معلمان در کلاس ما را مجبور به استفاده از زبان فارسی می‌کنند."

- فقدان منابع آموزشی: مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند یکی از موانع اصلی به کارگیری زبان مادری در مدرسه فقدان منابع آموزشی به زبان مادری می‌باشد. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «در مدرسه از زبان فارسی استفاده می‌شود چون هیچگونه کتابی در رابطه با زبان بلوچی وجود ندارد».

- متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی: تعدادی از دانش‌آموزان بیان داشتند که یکی از موانع مهم به کارگیری زبان مادری در مدرسه متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی می‌باشد. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «کتاب‌های ما در تهران نوشته می‌شود».

- استخدام معلمان ناآگاه به زبان مادری: شماری از مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند استخدام معلمان ناآگاه به زبان مادری یکی از موانع عدم استفاده از زبان مادری در مدرسه می‌باشد. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: "معلمان ما زبان ما را متوجه نمی‌شوند". دانش‌آموز دیگری بیان کرد: "تعدادی از معلمان ما شهرستانی هستند و زبان ما را نمی‌دانند".

موانع فرهنگی - موقعیتی

بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، در زمینه بازنمایی تجربه زیسته دانش‌آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی مضمون‌های پایه‌ای وجود دارند که تحت عنوان مضمون سازمان دهنده موانع فرهنگی - موقعیتی دسته‌بندی شدند این مضمون‌ها شامل 2 مضمون محدود کردن زبان مادری به خانه و بی‌توجهی به نیازهای دانش‌آموزان مناطق دوزبانه بود:

- محدود کردن زبان مادری به خانه: بیشتر دانش‌آموزان بیان داشتند اولیای مدرسه زبان مادری را محدود به خانه می‌دانند. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «مدیر مدرسه سر صف همیشه به ما یادآوری می‌کند که سر کلاس با معلمان با زبان فارسی صحبت کنیم». دانش‌آموز دیگری بیان کرد: «سر کلاس درس فارسی وقتی که من جواب معلم با زبان بلوچی دادم عصبانی شد و گفت توی خونه با زبان بلوچی صحبت کن و در مدرسه باید فارسی صحبت کن».

- بی‌توجهی به نیازهای دانش‌آموزان مناطق دوزبانه: اکثر مصاحبه‌شوندگان بیان داشتند که مدرسه نیازهای دانش‌آموزان دوزبانه در نظر نمی‌گیرد. برای مثال یکی از دانش‌آموزان در مصاحبه اظهار داشت: "یادم می‌آید سر کلاس معلمی از من سؤال پرسید من جوابش را دست‌وپا شکسته بلوچی و فارس دادم. به من گفت فارسی روان صحبت کن. گفتم خانم پدر و مادر من فارس نیستند تا من فارسی را روان صحبت کنم."

موانع عاطفی

بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، در زمینه بازنمایی تجربه زیسته دانش‌آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی مضمون‌های پایه‌ای وجود دارند که تحت عنوان مضمون سازمان دهنده موانع عاطفی دسته‌بندی شدند این مضمون‌ها شامل ذهنیت منفی می‌باشند:

- ذهنیت منفی: اغلب دانش‌آموزان بیان داشتند یکی از موانع عدم استفاده از زبان مادری در مدرسه ذهنیت منفی

درباره زبان مادری می‌باشد. برای مثال یکی از دانش آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «یادم هست که کلاس دوم بودیم همکلاسی داشتیم که اصلاً نمی‌توانست فارسی صحبت کند معلم هر وقت که می‌خواست ازش سؤال کنه به ما می‌گفت که حرف‌هایش را به بلوچی ترجمه کنیم و حرف‌های او را به فارسی برگردانیم هم معلم و هم ما خیلی به او می‌خندیدیم که زبان فارسی بلد نیست و بعضی بچه‌ها بهش می‌گفتند لال».

- موانع اقتصادی

بر اساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، در زمینه بازنمایی تجربه زیسته دانش آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی مضمون‌های پایه‌ای وجود دارند که تحت عنوان مضمون سازمان دهنده موانع اقتصادی دسته‌بندی شدند این مضمون‌ها شامل محدودیت در هزینه و بودجه و کمبود امکانات در مدرسه می‌باشند:

- **محدودیت در هزینه و بودجه:** اغلب دانش آموزان بیان داشتند که یکی از موانع عدم به کارگیری زبان مادری محدودیت در هزینه و بودجه می‌باشد. برای مثال یکی از دانش آموزان در مصاحبه اظهار داشت: «مدرسه نمی‌تواند به زبان مادری ما آموزش بدهد. اگر بخواهد این کار را بکند باید به ترک‌ها به زبان ترکی، لرها به زبان لری، کردها به زبان کردی آموزش دهد. تألیف این همه کتاب برای دولت هزینه دارد.» دانش‌آموز دیگری بیان کرد: «ما در هر زبان گویش‌های مختلفی داریم که نمی‌توانیم برای همه کتاب تألیف کنیم.»

Table1.
Obstacles to using the mother tongue in school

ردیف	مضمون فراگیر	مضمین سازمان دهنده	مضمون‌های پایه	فراوانی	درصد
			فقدان زمان آموزش	۱۳	۷۲/۲۲
			عدم علاقه معلمان به زبان مادری	۱۴	۷۷/۷۷
۱	موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه	موانع آموزشی	فقدان منابع آموزشی	۱۷	۹۴/۴۴
			متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی	۹	۵۰/۰۰
			استخدام معلمان ناآگاه به زبان مادری	۷	۳۸/۸۸
			محدود کردن زبان مادری به خانه	۵	۲۷/۷۷
۲	موانع فرهنگی - موقعیتی		بی توجهی به نیازهای دانش آموزان مناطق دوزبانه	۱۱	۶۱/۱۱
۳		موانع اقتصادی	محدودیت در هزینه و بودجه	۷	۳۸/۸۸

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر یافته‌های حاصل از بازنمایی تجربه زیسته دانش آموزان دختر دوزبانه (بلوچ) از موانع به کارگیری زبان مادری در مدرسه از منظر فرهنگی مورد بحث قرار گرفت. تجربه دانش آموزان دختر دوزبانه در این مطالعه بیانگر آن بود که این افراد موانع مختلفی را مطرح می‌کنند. این دانش آموزان فقدان زمان آموزش، عدم علاقه معلمان به زبان مادری، فقدان منابع آموزشی، متمرکز بودن ساختار نظام آموزشی، استخدام معلمان ناآگاه به زبان مادری، محدود کردن زبان مادری به خانه، بی توجهی به نیازهای دانش آموزان مناطق دوزبانه، ذهنیت

منفی و محدودیت در هزینه و بودجه را تأکید می‌کنند. چکیده سخنان افراد شرکت‌کننده در این پژوهش در قالب ۹ مضمون پایه و ۴ مضمون سازمان‌دهنده قرار گرفت و به‌صورت زیرمجموعه یک زمینه کلی تحت عنوان "تجربیات دانش‌آموزان دختر دوزبانه از موانع به‌کارگیری زبان مادری در مدرسه" خلاصه شد. یافته‌های این مطالعه هم‌راستا با پژوهش‌های (Ahmadi & et al. (2017), Mangila (2019), Ghaderi & et al. (2017) می‌باشد.

مدارس در فرایند یادگیری دانش‌آموزان دوزبانه با مشکلاتی از قبیل عدم انطباق محیط کلاس با فرهنگ رایج استان، عدم استفاده از بازی‌ها و ترانه‌های محلی، عدم استفاده از تندیس‌ها یا عکس مشاهیر محلی، عدم توضیح آداب و سنن دیگر اقوام و ملل از دید معلمان، عدم آموزش درک سایرین، عدم آشنایی معلمان با فرهنگ‌های دیگر روبه‌رو هستند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت فرهنگ به‌عنوان لنزی است که از طریق آن زندگی درک می‌شود و از طریق تفاوت‌های آن (در زبان، ارزش‌ها، شخصیت و الگوهای خانواده، جهان‌بینی، حس‌زمان و فضا و قوانین تعامل) هر فرهنگ یک تجربه متفاوت از واقعیت را ایجاد می‌کند. یک وضعیت ممکن است با توجه به زمینه‌های فرهنگی افراد به‌گونه‌ای متفاوت تجربه و تفسیر شود (Moule, 2012). بنابراین برای معلمان و برنامه‌ریزان درسی و آموزشی ضروری است که به نقش فرهنگ در طراحی و اجرای فعالیت‌های خود و اثرات آن بر برنامه درسی و تربیت دانش‌آموزان آگاه باشند (Gay & Airasian, 2003).

یافته‌های پژوهش نشان داد که نبود منابع رسمی به زبان مادری و آموزش ندیدن معلمان در استفاده از زبان مادری دانش‌آموزان یکی از موانع به‌کارگیری زبان مادری در مدرسه می‌باشد. این یافته با نتایج بدست آمده از تحقیق (Mangila (2019 همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که نقش کلیدی نظام آموزش و پرورش در اصلاح و بهبود وضعیت یک جامعه بر کسی پوشیده نیست. مطالعه سیر تاریخی توسعه در کشورهای پیشرفته نشان می‌دهد اصلاح نظام آموزشی از ارکان تحول جامعه و خیز بلند آن به‌سوی پیشروی علمی و تکنولوژیکی و رهایی از شرایط نامطلوب در جهان معاصر است و بر این اساس می‌توان ریشه بسیاری از عقب‌ماندگی‌ها، رشدنیافتگی‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی را در ضعف و ناکارآمدی نظام آموزش جستجو کرد. (Pretorius, 2012) این ضعف‌ها مطلوبیت و عملکرد آموزش و پرورش را مخدوش می‌کند و بالطبع بر بخش‌های مختلف اجتماعی نیز تأثیری منفی می‌گذارد.

یافته‌های پژوهش نیز نشان داد که بی‌توجهی کتاب‌های درسی و معلمان به گویش‌ها و زبان مادری دانش‌آموزان یکی از موانع به‌کارگیری زبان مادری در مدرسه می‌باشد. این یافته با نتایج تحقیق (Ghaderi & et al. (2017 همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که کتاب‌های درسی دارای اشکال اساسی هستند و آن پرداختن به زبان معیار و بی‌توجهی به زبان‌ها و گویش‌های محلی گوناگونی است که تنوع آن‌ها در کشوری مانند ایران بسیار زیاد است. مهم‌ترین مشکلی که در این زمینه به وجود می‌آید سردرگمی دانش‌آموزان در تطابق زبان خود با زبانی است که تاکنون آن را به کار نبرده‌اند و آشنایی اندکی در حد برنامه‌های تلویزیونی و دیگر رسانه‌ها با آن دارند؛ بنابراین، در فهمیدن و درک مطالب درسی با مشکل مواجه می‌شوند (Ghaderi & et al., 2017).

سهام نویسندگان: دکتر جواد جهان‌دیده: تدوین محتوا، جمع‌آوری اطلاعات و اجرای اصلاحات و نویسنده مسئول. خدیجه احلال زهی: تدوین محتوا و جمع‌آوری اطلاعات. همه نویسندگان نسخه نهایی را بررسی و تأیید کردند.

سپاسگزاری: نویسندگان مراتب تشکر خود را از همه کسانی که در انجام این مقاله نقش داشته‌اند اعلام می‌دارند.

تعارض منافع: در این پژوهش هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع مالی: این مقاله از حمایت مالی برخوردار نبوده است.

Resources

- Ahmadi, M., Qureshi, A., & Goodarzi, F. (2018). Investigating multicultural problems in elementary schools in Saveh city and presenting solutions to them. *Research in Educational Systems*, 12(42), 121-137. [Persian] DOI: <https://doi.org/10.22034/jiera.2018.84469>
- Anzaldua, G. (1987). *Borderlands/La frontera*. San Francisco: spinsters. *Aunt lute*. URL: [Anzaldua-borderlands-la-frontera.pdf](#)
- Azizi, N., & Kohzadi, M. (2014). Analysis of essay errors of bilingual fifth grade elementary school students in Sanandaj. *Quarterly Journal of Teaching Research*, 2(1), 19-32. [Persian] DOI: [20.1001.1.24765686.1393.2.1.2.5](https://doi.org/10.24765/686.1393.2.1.2.5)
- Benson, C. (2005). The importance of mother tongue-based schooling for educational quality. *commissioned study for EFA Global Monitoring Report*, 24, 1-25. URL: <http://unesdoc.unesco.org>.
- Bernhardt, E. B. (2005). Reading development in a second language. *Annual Review of Applied Linguistics*, 25, 133-150. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/s0267190505000073>
- Coggins Iii, P. E., Kennedy, T. J., & Armstrong, T. A. (2004). Bilingual corpus callosum variability. *Brain and language*, 89(1), 69-75. DOI: [10.1016/S0093-934X\(03\)00299-2](https://doi.org/10.1016/S0093-934X(03)00299-2)
- Ehteshami, T., & Mousavi, S. G. (2009). Comparison of academic achievement of students in bilingual areas with monolingual students in Isfahan province in the academic year 2008-2009. *Educational Research Monthly Educational Research Paper*, 119. [Persian] URL: <https://civilica.com/doc/430442>
- Freire, P. (2020). *Pedagogy of the oppressed*. In *Toward a sociology of education* (pp. 374-386). Routledge. URL: <https://www.bloomsbury.com/us/pedagogy-of-the-oppressed-9781501314162/>
- Gay, L. R. & Airasian, P. (2003). *Educational research: Competencies for analysis and application*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall, 8(9), 1-7. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2085220>
- Ghaderi, M., Bolandhamtan, K., Havasbeigi, F., & Babakani, S. (2017). Primary school teachers' lived experience of the challenges of teaching Persian in bilingual areas. *Quarterly Journal of Education and Training*, 133, 95-113. [Persian] DOI: [20.1001.1.10174133.1397.34.1.3.3](https://doi.org/10.1017/133.1397.34.1.3.3)
- Harroff, P. B. (1969). On language" in J.F. Cuber and P. Harroff (ADS). *reading in sociology*. New York: Appleton- century- croft, pp 61-68. DOI: [10.1080/10570319709374587](https://doi.org/10.1080/10570319709374587)
- Jansen, A. E. (2019). *navigating internal and external borderlands: the experience of emergent bilingual cape Verdean middle school students*. University of Rhode Island. URL: <https://doi.org/10.23860/diss-jansen-abigale-2019>
- Johnson, S. (1750-1760). *The Essays of Samuel Johnson: Selected from the Rambler, 1750-1752; The Adventurer, 1753; And the Idler, 1758-1760* (1899). URL: <https://academic.oup.com/book/1408/chapter-abstract/140750308?redirectedFrom=fulltext>
- Karimipour, A., & Elyasi, M. (2013). Some Language Learning Difficulties of Kurdish-Persian-Speaking Bilinguals in the Iranian City of Ilam; Some Compensatory Measures. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 4(7), 21. [Persian] DOI: [10.22067/LJ.V4I7.24962](https://doi.org/10.22067/LJ.V4I7.24962)
- Maghsoudi, M. (1993). *Ethnicity and its role in the political developments of the reign of*

- Mohammad Reza Pahlavi. Tehran: Islamic Revolution Documents Center Publications. [Persian] DOI:<https://www.gisoom.com/book/1263519/>
- Mangila, B. B. (2019). Institutionalizing a mother tongue-based approach in teaching multicultural classrooms: A closer look at elementary teachers' experiences. *Asia Pacific Journal of Education, Arts and Sciences*, 6(2), 34-39. URL: https://www.researchgate.net/publication/338293980_Institutionalizing_a_Mother_Tongue-Based_Approach_in_Teaching_Multicultural_Classrooms_A_Closer_Look_at_Elementary_Teachers'_Experiences
- Moeini, J. (1995). *Theory and Culture*. Tehran: International Center for Cultural Studies and Research. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/191211>
- Moule, J. (2012). *Cultural competence: A primer for educators (international edition)* (2nd ed.). United States: Wadsworth Cengage Learning. URL: <https://dl.icdst.org/pdfs/files4/0ba8ffafcd5c6ff581bdb49cbcb574.pdf>
- Nasiri Meshkini, G. (1999). Population and Security, Possibilities and Obstacles to the Emergence of a Kurdish State in the Middle East. *Quarterly Journal of the Institute for Strategic Studies*, 2(5 and 6), 157-184. URL: [Persian] https://quarterly.risstudies.org/article_1307_f93882cbd8fc7fb794c1011d63be6fb6.pdf
- Oshare, F. (2006). Studying the language learning problems of first grade primary school children in bilingual areas. *Journal of Curriculum Studies*, 9, 42-60. [Persian] URL: <http://noo.rs/DPsjy>
- Pretorius, S. G. (2012). The implications of teacher effectiveness requirements for initial teacher education reform. *Journal of Social Sciences*, 8(3), 310-317. DOI:10.3844/jssp.2012.310.317
- Shariati, Ali. (2006). *Gray Notebooks: Faith, Emotion, Thought*. by Mohammad Reza Haj Babaei. Tehran: Negah Emrooz, Andishe Kharazmi, 165. [Persian] URL: <https://www.gisoom.com/book/1738740>
- Vahid, Majid. (2003). *Policymaking and Culture in Iran Today*. Tehran: Baz Publications. [Persian] URL: <https://www.adinehbook.com/product/9645933870>